

شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در نظام مالیاتی ایران با رویکرد آینده پژوهی

محمدرضا مهربان پور (نویسنده مسئول)

عضو هیات علمی دانشگاه تهران

mehrabanpour@ut.ac.ir

آزیتا جهانشاد

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز

عین‌اله زمانی اسکندری

دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب، واحد بین‌المللی کیش

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۳۱

چکیده

زمینه: با توجه به رشد تحولات و تغییرات روزافزون در جهان، بدون توجه به عوامل محیطی از قبیل عوامل سیاسی و فرهنگی و اجتماعی و قانونی و... رسیدن به اهداف عالی سازمانی در سازمان امور مالیاتی کشور مشکل خواهد بود.

هدف: شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده‌ساز در نظام مالیاتی کشور است.

روش‌ها: این پژوهش با استفاده از روش آینده پژوهی با بهره‌گیری از تکنیک دلفی فاز۱ و تحلیل اثرات متقابل، پوشش محیطی و مصاحبه با خبرگان مالیاتی انجام شده است. روش پژوهش مورد استفاده از منظر ماهیت، توصیفی تحلیلی و از منظر روش‌شناسی، مبتنی بر روش آمیخته (ترکیبی از کمی و کیفی) است. پس از شناسایی ۱۵۰ پیشران نخست در مراحل سوال، مصاحبه و پرسش نامه دلفی فاز۱، جهت نهایی کردن و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز، همه پیشران‌های شناسایی شده بر اساس میانگین فاز۱ مثلثی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. به منظور تحلیل یکپارچه اثرات متقابل میان پیشران‌ها، از نرم افزار میک مک که یکی از ابزارهای «آینده نگاری استراتژیک» به حساب می آید، استفاده شده است.

یافته‌ها: با توجه به خروجی نرم افزار میک مک، سیستم مورد مطالعه در این پژوهش ناپایدار بوده و پراکندگی پیشران‌ها در قطر صفحه مختصات صورت گرفته است. ۱۵ پیشران اولیه به عنوان پیشرانهای استراتژیک و آینده‌ساز دارای تأثیرات دوگانه بوده و عوامل تأثیر پذیر دارای تأثیرگذاری زیادی نیز هستند.

نتیجه گیری: بیشترین پیشران‌های تأثیرگذار و آینده‌ساز، به ترتیب مربوط به حوزه های علم و فناوری، آموزش و پژوهش و ساختار محیط داخلی سازمان است.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی، مالیات، پیشران‌ها، دلفی فاز۱، تحلیل اثرات متقابل، میک مک.

۱- مقدمه

بحث مالیات از دیرباز موضوعی مطرح در جوامع بوده که توجه نهادها و افراد مختلف را به خود جلب نموده است و به مرور زمان مبانی علمی آن تقویت یافته است. به دلیل نقش خاص مالیات و تاثیر بدیهی آن بر زندگی جوامع و دولت‌ها؛ موضوع مالیات و قوانین و سازوکارهای مربوط به آن؛ از دیرباز مورد توجه صاحب‌نظران اقتصاد، مالیه عمومی، سیاسیون، تشکلات و حتی عموم مردم قرار داشته است و امروزه با ظهور مفاهیمی چون مردم‌سالاری، دموکراسی و پاسخگویی رنگ و بوی ویژه‌ای به خود گرفته است. در نتیجه قوانین مالیاتی از جمله قوانین مادر در زمینه‌های اقتصادی و شاید یکی از مهم‌ترین ارکان اعمال سیاست‌های اقتصادی دولت است (سعیدی و کلامی، ۱۳۸۸). مالیات یکی از متغیرهای مهمی است که دولت‌ها به وسیله آن در متغیرهای کلان اقتصادی؛ از قبیل رشد اقتصادی، تورم و بیکاری، و تخصیص منابع اثر می‌گذارند. در واقع مالیات قسمتی از درآمد و دارایی افراد است که به منظور پرداخت مخارج عمومی و اجرای سیاست‌های مالی در راستای حفظ منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور، به موجب قوانین و به وسیله اهرم‌های اداری و اجرایی دولت از افراد و بنگاه‌ها وصول می‌شود (پورزمانی و ششمی، ۱۳۸۸). در کشورهای توسعه یافته درآمدهای مالیاتی در تامین مالی مخارج دولت از اهمیت وافری برخوردار می‌باشد. اما در کشورهای در حال توسعه به دلیل وجود ساختار تورمی و کارا نبودن سیستم مالیاتی، درآمدهای مالیاتی درصد ناچیزی از تولید ناخالص داخلی این کشورها را تشکیل می‌دهد. درحالی که برخی از کشورها سهم عمده‌ای از هزینه‌های عمومی خود را از طریق درآمدهای مالیاتی تامین می‌نمایند؛ ولی در کشور ما به دلیل شفافیت کم و کارآمدی پایین سیستم مالیاتی در شناسایی صحیح میزان درآمد بنگاه‌ها و افراد؛ میزان مالیات تشخیصی عموماً ناچیز می‌باشد؛ کما این که بخش قابل توجهی از همین مالیات تشخیصی نیز به مرحله وصول نمی‌رسند و اگر هم وصول گردد اصل فایده در آن رعایت نمی‌گردد؛ یعنی هزینه وصول نسبت به مالیات وصولی بیشتر است. پس از

درآمدهای نفتی، عمده‌ترین درآمد دولت ایران در خصوص تامین مالی بودجه، درآمدهای مالیاتی می‌باشند که از آن سه هدف تخصیص منابع اقتصادی، توزیع مجدد درآمد و تثبیت اقتصادی پیگیری می‌شود (ریچارد ماسگریو، ۱۹۵۹). مالیات در نظام اقتصادی کشورهای توسعه یافته نه تنها ابزار تامین کننده مصارف بودجه دولت محسوب می‌شوند بلکه در اجرای سیاست‌ها و راهبردهای اقتصادی تعیین شده نیز نقش بارزی را ایفا می‌کند (روزن، ۲۰۰۵). در اقتصاد ایران به دلیل مشکلات ساختاری که ریشه آن به مجموعه عوامل اقتصادی، فرهنگی و سیاسی برمی‌گردد، اهمیت و اثربخشی مالیات‌ها در نظام اقتصادی به ویژه در بودجه های سالانه چندان مورد توجه قرار نگرفته است و تامین مصارف بودجه از محل درآمدهای حاصل از فروش نفت خام تفکر جدی و کارشناسان برای ایجاد اصلاحات در نظام مالیاتی را تضعیف نموده و یا در صورت طرح و مطالعه همواره با چالش‌های اساسی مواجه کرده است. با توجه به عوامل موثر بر افزایش دهنده یا کاهنده مالیات‌ها در ساختار اقتصاد ایران برای افزایش سهم نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران نظام مالی و مالیاتی باید بتوانند با معناترین متغیرهای تاثیرگذار در این زمینه را شناسایی و جهت تاثیر آنها را تشخیص دهند. با توجه به اینکه بخش مهمی از درآمدهای مالیاتی در ایران به طور مستقیم و غیرمستقیم وابسته به درآمد نفت است این امر علیرغم تلاش‌های موجود درآمدهای مالیاتی را در مقابل نوسانات بازار جهانی نفت به شدت آسیب‌پذیر کرده است. همچنین رشد منابع بودجه از محل فروش نفت در عمل زمینه مالیات‌ستانی را کاهش داده است (گرایی نژاد و چپرادر، ۱۳۹۱). گذار از روش‌های سنتی مالیات‌ستانی به روش‌های مدرن و به روز، مستلزم آگاهی از روندهای روز دنیا در این حوزه است. سازمان مالیات‌ستان باید از حالت پسر و غیرفعال خارج شده و به حالت پیشرو و فعال تبدیل شود. برای دستیابی به این امر، آینده پژوهی امری ضروری و بایسته است.

سیستماتیک و خردورزانه، در مورد نه فقط یک آینده، بلکه چندین آینده متصور مبادرت می‌شود. (گوردون گلن، ۱۹۹۶).

۲-۲- ضرورت آینده پژوهی

بسیاری از حوادث و رویدادهای آینده قابل پیش بینی هستند. دخالت انسان در این روند موجبات تغییر و تحولات مطلوب را ایجاد خواهد کرد. اما در اغلب موارد اشتغال به زمان حال و تلاش در جهت رفع مشکلات موجود، مانع از آن می‌شود که مدیران و تصمیم‌گیرندگان به آینده بیندیشند؛ حال آنکه مشکلات کنونی ناشی از عدم شناخت آینده‌ای بوده است که اینک "زمان حال" نامیده می‌شود. به بیان روشن‌تر، بحران‌ها و مشکلات کنونی، موجه‌ترین دلیل برای اندیشیدن پیرامون درباره آینده است. عامل دیگری که پرداختن به آینده را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد، در سرعت تحولات نهفته است. تحولات حیرت آور عصر حاضر، ناشی از دگرگونی‌های شگفت در حوزه فن‌آوری و روند شتابناک جهانی شدن می‌باشد. باید توجه داشت که حضور عاملان در روند تحولات آینده، کاهش تهدیدات و افزایش فرصت‌ها و گزینه‌ها، نیازمند رویکردی آینده‌پژوهانه است که امکان کنش‌گری در رخدادهای آینده را فراهم می‌سازد. بسط معرفت و دانش آینده‌پژوهی، کیفیت کلی و تفکر جمعی را به نحو چشم‌گیری بهبود می‌بخشد و زمینه را برای ظهور هر چه گسترده‌تر فرهنگ امید بر پایه ارزش‌های فردی و ملی مهیا می‌سازد. در نهایت اینکه ما برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های بهتر نیازمند درک و فهم آینده هستیم.

۲-۳- اصول مالیات

با توجه به انواع مختلف مالیات‌ها و آثار گوناگون اقتصادی آن‌ها، یک نظام مالیاتی مطلوب، نظامی است که دارای بیشترین آثار اقتصادی مطلوب و مساعد است. آدام اسمیت اقتصاددان معروف مکتب کلاسیک، چهار اصل عمده را به عنوان اصول یک نظام مالیاتی بیان داشته است، که عبارتند از: ۱- اصل عدالت مالیاتی ۲- اصل مشخص بودن مالیات ۳- اصل صرفه جویی ۴- اصل سهل الوصول بودن مالیات. باید اضافه کرد امروزه به علت افزایش نقش دولت در اقتصاد و رشد بخش عمومی، در تنظیم نظام مالیاتی مطلوب، باید

این پژوهش درصدد آن است تا حوزه‌های مهم مالیاتی را آینده‌پژوهی کرده و ضمن شناسایی پیشرانهای استراتژیک و آینده‌ساز در نظام مالیاتی، تاثیرگذاری و تاثیرپذیری هریک از پیشرانها بر یکدیگر را تعیین، و نتیجه را بعنوان راهنمای سازمان مالیاتی کشور ارائه کند. با توجه به خلاء مطالعاتی موجود در این حوزه، انجام این پژوهش هم از دیدگاه نظری و هم از بعد عملی دارای دانش افزائی بوده و می‌تواند علاوه بر پرکردن خلاء مطالعاتی، بایسته‌های ضروری جهت برنامه‌ریزی بلندمدت مالیاتی را در اختیار برنامه‌ریزان مربوطه قرار دهد. در این مقاله ابتدا ضمن بیان مبانی نظری حاکم بر مفاهیم آینده پژوهی و مالیات، پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بحث و بررسی می‌شوند و سپس جامعه و نمونه آماری، روش نمونه‌گیری، روش اجرای پژوهش، ابزار گردآوری و اندازه‌گیری داده‌ها، نحوه ارزش‌یابی آن‌ها، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها، نتایج و روش‌های اندازه‌گیری، پایایی و روایی پژوهش به طور مفصل بیان گردیده و در ادامه آمار داده‌ها در جداول ارائه و نتایج هر یک از روش‌های تشریح شده ارائه خواهد شد.

۲- مبانی نظری

۲-۱- آینده پژوهی

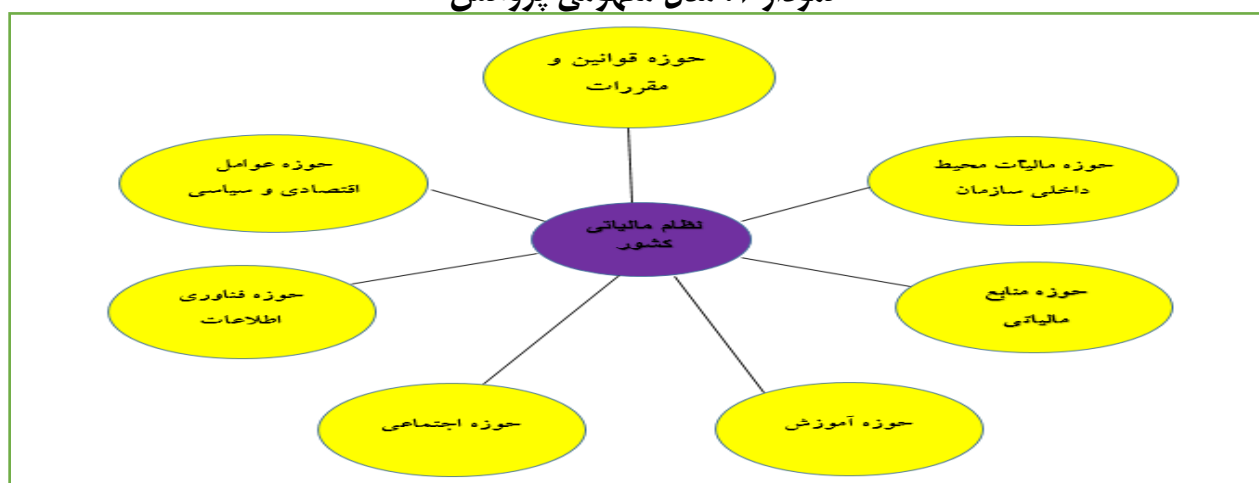
فرآیند تلاش سیستماتیک برای نگاه به آینده بلندمدت می‌باشد که با هدف شناسایی تکنولوژی‌های عام نوظهور و تقویت حوزه‌های تحقیقات استراتژیکی است که احتمالاً بیشترین منافع اقتصادی و اجتماعی را به همراه دارند (مارتین، ۲۰۰۰). آینده‌پژوهی، فرآیندی سیستماتیک، مشارکتی و گردآورنده ادراکات آینده است که چشم‌اندازی را با هدف اتخاذ تصمیم‌های روزآمد و بسیج اقدامات مشترک بنا می‌سازد (گاواگان، ۲۰۰۶). آینده‌پژوهی ابزاری سیستماتیک برای ارزیابی آن دسته از توسعه‌های علمی و تکنولوژیکی است که می‌توانند تأثیرات شدیدی بر خلق ثروت و کیفیت زندگی داشته باشند (لوک، ۱۹۹۶). آینده-پژوهی معادل لغت لاتین "Futures Study" است. کلمه جمع Futures به این دلیل استفاده شده است که با بهره‌گیری از طیف وسیعی از متدلوژی‌ها به گمانه‌زنی‌های

انتخاب دولت بین اهداف مختلف و اهمیت هر یک از آن‌ها دارد. به طور کلی یک نظام مالیاتی مطلوب، نظامی است که از یک طرف منافع مالیات دهندگان و از طرف دیگر اهداف دولت را در نظر دارد. (صمیمی، ۱۳۹۰).

۲-۴- مدل مفهومی پژوهش

بنابر مبانی نظری و اصول پیشنهادی فوق و همچنین پیشینه تحقیق، در این پژوهش حوزه‌های تاثیرگذار در نظام مالیاتی را می‌توان در هفت بخش مطابق مدل مفهومی زیر طبقه بندی نمود.

نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

مدل خود محقق ساخته

اندازه‌ها- برنامه های ۵ ساله و...) ۴- ورود بحران های اقتصادی (بیکاری- بانکی- صندوق های بازنشستگی...)، ۵- جهانی شدن و رفع تحریم های اقتصادی ۶- گسترش بورس های اوراق بهادار داخلی و بین المللی ۷- نقدینگی جامعه ۸- ننگای مالی و بودجه ای دولت (کسری بودجه دولت) ۹- مسأله بیکاری و اشتغال ۱۰- تورم اقتصادی در جامعه ۱۱- سرمایه گذاری در زیرساخت های جهانی و اقتصاد ملی ۱۲- گسترش سرمایه گذاری خارجی و سیاست ها و مشوق ها جهت جذب سرمایه گذاری خارجی (بدون نفت) ۱۳- گسترش جنگ های اقتصادی و ریسک های داخلی و خارجی ۱۴- خصوصی سازی مالکیت شرکت های بزرگ و کاهش اندازه ی دولت ۱۵- مناطق ویژه و آزاد تجاری - اقتصادی ۱۶- فسادهای مالی و توزیع نابرابری

به اصول جدید دیگری هم توجه شود که به موارد فوق افزوده و عبارتند از: ۱- اصل بازدهی مالیاتی ۲- اصل انعطاف پذیری مالیات ۳- اصل تنوع منبع مالیاتی ۴- اصل ساده و قابل فهم بودن مالیات ها ۵- اصل حداقل بار اضافی ۶- اصل سازگاری با سایر اهداف اقتصادی ۷- اصل ضمانت اجرایی.

این اصول به طور کلی هر یک به تنهایی مطلوب هستند ولی گاهی ممکن است بین رعایت این اصول در یک نظام مالیاتی، تضاد و ناسازگاری ایجاد شود. بنابراین اولویت بین این اصول در تنظیم یک نظام مالیاتی، در نهایت بستگی به

۲-۵- پیشرانهای مالیات

بنابر مدل مفهومی پژوهش، پس از بررسی و مطالعات صورت گرفته و اعمال نظرات خبرگان مالیاتی در مراحل سوال، مصاحبه، جمع بندی و تجمیع و اصلاح پیشران‌ها، ۱۵۰ پیشران به تفکیک هر یک از حوزه‌ها به شرح زیر به عنوان پیشران‌های مهم و آینده‌ساز در نظام مالیاتی کشور انتخاب و به خبرگان ارسال و نظرات آنها از طریق پرسش- نامه دریافت شد.

۲-۵-۱- پیشرانهای حوزه اقتصادی- سیاسی

۱- قیمت فروش نفت به جهت وابستگی اقتصاد ایران به نفت ۲- سیاست های کلی نظام سیاسی و اقتصادی و الزام حمایت کامل حاکمیتی از بخش مالیات ۳- سیاست های کلان اقتصادی (اقتصاد مقاومتی- خصوصی سازی- چشم

۱۷- سطح نوسانات بین المللی سیاسی و تحولات سیاسی منطقه ی خاورمیانه ۱۸- ثبات و یا عدم بی ثباتی سیاسی داخلی و خارجی ۱۹- بحران های زیست محیطی (کم آبی، هوا و...) و عوامل طبیعی (سیل - زلزله و...) ۲۰- روابط سیاسی با دنیا و پرهیز از هر گونه تنش و چالش در روابط با کشورهای تراز اول اقتصادی و سیاسی دنیا ۲۱- شفافیت اقتصادی و جلوگیری از اقتصاد زیرزمینی و قاچاق کالا به منظور جلوگیری از فرار مالیاتی ۲۲- تغییر نگرش سازمان امور مالیاتی از نگرش تک بعدی صرفا وصول مالیات به سایر عوامل اقتصادی (توزیع عادلانه ثروت - و حمایت از تولید و...) ۲۳- توسعه فعالیت های استارت آپ ها (سود بالا در مدت کم) ۲۴- تغییرات و تحولات اساسی در نسل مدیریت کشور و به تبع آن در بخش نظام مالیاتی کشور (تحول گرایی در دانش سیاسی و اقتصادی) ۲۵- عدالت اجتماعی در جامعه از طریق توزیع مناسب ثروت ۲۶- تصمیمات مجلس در حوزه ی قانون گذاری مالیاتی ۲۷- سیاست های پولی و بانکی توسط بانک مرکزی (دولت) ۲۸- آزادی اقتصادی ۲۹- وجود انحصارهای اقتصادی ۳۰- دخالت وسیع دولت در حوزه اقتصاد (اندازه دولت - کاهش تصدی دولت و چابک سازی) ۳۱- حمایت از تولیدات داخلی و تولید کالاهای جایگزین واردات ۳۲- تمرکز مسئولیت اجتماعی بنگاه ها به رفع فقر و اشتغال ۳۳- تشکیل صندوق نقدینگی احتیاطی (دارایی نقد و شبه نقد احتیاطی) ۳۴- گسترش ارزش های دیجیتال (بیت کوین و...) ۳۵- تغییر رویکرد از کسب و کارهای دولت محور ($B \rightarrow G$) به سمت کسب و کارهای مردم محور ($B \rightarrow C$). ۳۶- تامین مالی بانکی برای سرمایه گردش کالایی (با نرخ موثر تسهیلات کمتر از نرخ متوسط تورم) ۳۷- منابع درآمدی صنعت گردشگری (توریسم)

۲-۵-۲- پیشرانهای حوزه فرهنگی - اجتماعی

۳۸- ایمان و باور و اعتقاد مردم به پرداخت مالیات از نگاه موثر بودن آن در جامعه (روحیه مالیاتی) ۳۹- توجه به عدالت و انصاف در اجرای یکسان قانون نسبت به همه ی افراد در جامعه ۴۰- افزایش مسئولیت اجتماعی جامعه و

دولت در خصوص مالیات (پاسخگویی متقابل) ۴۱- استفاده مردم از خدمات متقابل با پرداخت مالیات (مجاب مردم از ایجاد رفاه حاکمیت) ۴۲- تحول اساسی در چارچوب حاکمیتی ایران جهت افزایش سرمایه اجتماعی مهم به عنوان اعتماد به دولت (حاکمیت) ۴۳- ارتقا فرهنگ از طریق گسترش باورهای دینی - مذهبی در قالب امری واجب و تکلیفی شرعی از طریق مراجع دینی ۴۴- ارتقا فرهنگ مالیاتی از طریق آموزش ها و بسترسازی در کتب درسی (مدارس تا دانشگاه ها) به منظور ایجاد مجموعه ای از باورها و اعتقادات در قالب هویت فردی و اجتماعی ۴۵- آگاهی مردم از قوانین و مقررات مالیاتی شفاف، به منظور اطلاع از حقوق و تکالیف خود و مزایا و مخاطرات انجام تکالیف قانونی ۴۶- شاخص های حکمرانی حاکمیت (رضایت از دولت- پاسخگویی- امین- پاکدستی و...) ۴۷- مشخص نمودن آثار پرداختی مالیات در جامعه (شفاف سازی نحوه چگونگی مصرف مالیات وصولی در امور اجتماعی - فرهنگی - اقتصادی - عمرانی - زیربنایی و...) ۴۸- تغییرات نسلی و سبک زندگی ۴۹- NGO ها (سازمان های مردم نهاد) ۵۰- نظام اطلاع رسانی قوی جهت حمایت از مالیات (رسانه ملی و...) ۵۱- انعکاس مطالبات مردم از طریق رسانه ارتباط جمعی و پاسخگویی نظام مالیاتی به جامعه ۵۲- بومی سازی ایرانی - اسلامی حوزه مالیات.

۲-۵-۳- پیشرانهای حوزه علم و فن آوری

۵۳- توسعه نرم افزارهای قوی جهت سنجش ریسک مودیان مالیاتی در راستای ریسک محور نمودن حسابرسی مالیاتی در این خصوص ۵۴- ایجاد نرم افزارهای قوی جهت پردازش اطلاعات و تراکنش های بانکی مودیان (فعالیت های مشمول) به جهت دشوار بودن فعالیت تراکنش برای مامورین مالیاتی ۵۵- ایجاد فن آوری امکان سنجش تغییرات پایه های مالیاتی و تجزیه و تحلیل اقتصادی و

جامعه ۵۶- ایجاد سیستم های مالیاتی جهت مودی محور نمودن نظام مالیاتی نه پرونده محور نمودن (نظام بخشیدن به ماده ۱۰۰ ق.م.م - رسیدگی جامع). ۵۷- ایجاد فضایی برای ثبت نام همه اشخاص در نظام مالیاتی (بالقوه بودن همه مودیان نه صرفا بالفعل بودن آنها) ۵۸- تغییر اساسی از نظام مالیاتی قدیم به جدید در یک زمان واحد (نه تطویلی) ۵۹- وجود فن آوری لازم جهت عمل و عکس العمل سریع به رویدادها و رخدادهای اقتصادی جامعه (چابک سازی سازمان) ۶۰- توسعه نرم افزارها و سیستم های حسابرسی هوشمند ۶۱- ایجاد نرم افزارها و فن آوری های لازم جهت امکان پیش گویی و پیش بینی ۶۲- ایجاد نرم افزارهای لازم جهت رفع چالش های امنیت سایبری ۶۳- الزام استفاده از سامانه ها و مکانیزه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مودیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده ۶۴- هوشمندسازی نظام مالیاتی و اتکای فرآیندهای مالیاتی (تشخیص و حسابرسی و وصول و...) بدون دخالت منابع انسانی ۶۵- استاندارد بودن فرآیندهای مالیاتی بر اساس فن آوری اطلاعاتی ۶۶- تقویت اینترنت و سامانه های جدید اطلاعاتی در سازمان مالیاتی ۶۷- ایجاد بستر علم و فن آوری جهت برقراری ارتباط بین سازمان مالیاتی و سایر بخش ها با ضمانت اجرایی ۶۸- ایجاد بستر لازم علم و فن آوری جهت دسترسی مامورین مالیاتی به اطلاعات لازم در تشخیص مالیات ۶۹- نگرش علمی در نظام مدیریت اقتصادی و مالیاتی (مدیریت مالیاتی بر مبنای یک مدیریت علمی) ۷۰- تجهیز نظام مالیاتی یکپارچه اطلاعاتی جهت تعیین شاخص های ریسک ۷۱- تغییر ساختار نرم افزاری و سخت افزاری در چارچوب علمی براساس زمانبندی کوتاه مدت ۷۲- گسترش زیرساخت های مخابراتی، یکپارچگی فرآیندها و اطلاعات مودیان مالیاتی (پنجره واحد) براساس طرح جامع مالیاتی ۷۳- تغییر در

سیستم های حسابرسی و مقررات رسیدگی ۷۴- تغییر در نحوه دریافت اطلاعات از مودیان و اختیارات سازمان در این خصوص ۷۵- هوشمندسازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی (نه مودی محور بودن) ۷۶- تغییر ساختار نرم افزاری و سخت افزاری در چارچوب علمی براساس زمانبندی کوتاه مدت.

۲-۵-۴- پیشران های حوزه منابع مالیاتی

۷۷- تعریف پایه های مالیاتی عایدی سرمایه (پررنگ نمودن منابع مالیات بر ثروت) ۷۸- منابع مالیاتی از ظرفیت های لوکس (مازاد مصرف انرژی، رفاه بیشتر، دارایی مازاد بر حداقلی و...) ۷۹- مالیات بر عواید حاصل از بازار سرمایه ۸۰- مالیات بر سود سپرده های بانکی ۸۱- تعریف پایه های مالیاتی فعالیت های فضای مجازی (تبلیغات) ۸۲- تجارت های الکترونیکی و کسب و کارهای اینترنتی و فن آوری های شخصی (نسل جدید علوم و فنون فن آوری ها و نسل جدید ماشین آلات) ۸۳- منابع درآمدی شرکتهای دانش بنیان ها و استارت آپ ها ۸۴- گسترش مدل های تجاری و تولیدی جدید (تجارت الکترونیک) ۸۵- مالیات بر آلاینده های زیست محیطی (کربن،...) ۸۶- دایمی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده ۸۷- احیای مالیاتهای تکلیفی با شفاف سازی لازم ۸۸- امکان سنجی و پیش بینی آثار منابع مالیاتی جدید بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی ۸۹- مالیات بر درآمد و عوایدی رمز ارزها (پول ارزها)، بیت کوین و... ۹۰- ظهور دانش بنیان ها (جایگزین منابع انرژی و نفتی و...) حاصل از فعالیت همه نهادها.

۲-۵-۵- پیشران های حوزه قوانین و مقررات

۹۱- سر و سامان دادن معافیت های مالیاتی با حجم بسیار بالای حال حاضر ۹۲- اعمال مجموع درآمدهای مودیان مالیاتی (ماده ۱۲۹ قانون قدیم) ۹۳- تعدیلات در نرخ های مالیاتی املاک و واقعی کردن ارزش مبنای محاسباتی به

جای ارزش معاملاتی دفترچه ای ۹۴- حذف تدریجی مرور زمان مالیاتی ماده ۱۵۶ ق.م.م به تبع ریسک محور بودن حسابرسی ها و خود اظهاری ۹۵- تقویت ضمانت های اجرایی قوی در خصوص اعمال معاملات و فعالیت های اقتصادی سامانه مودیان (۱۶۹) ۹۶- تدوین قوانین مترقی منطبق با فرهنگ ایرانی-اسلامی (اقتصادی، سیاسی، اجتماعی) ۹۷- رویکرد صحیح و عادلانه در امر داوری امور هیاتهای حل اختلاف مالیاتی ۹۸- نفوذ کانون های قدرت سیاسی در قانون نویسی (حتی در لایحه های وزارتی ۹۹- ساده بودن قانون (مبهم، شلوغ، طولانی و غیر منجز نبودن متون قانون و جلوگیری از سواستفاده از تفسیر آن) ۱۰۰- همسویی مقررات مالیاتی با سایر قوانین کسب و کار و عدم تقابل آن ها (از قبیل قانون تجارت، استانداردهای حسابداری) ۱۰۱- فرصت های ناشی از پذیرش قوانین جهانی حسابداری، حسابرسی و تفاهم نامه های بین دولت ها ۱۰۲- تجدیدنظر در بخش ها، اصناف استفاده کننده از معافیت های مالیاتی با توجه به میزان وصول مالیات به تولید ناخالص ملی ۱۰۳- عدم مداخله یا تصویب قوانین موازی توسط سایر مراجع ۱۰۴- جلوگیری از صدور بخشنامه های غیرحرفه ای و خلق الساعه، استفاده از نظر کارشناسان مجرب و متخصص در همه زمینه های مرتبط با مالیات ۱۰۵- اصلاح اساسی ق.م.م و تدوین قوانین شفاف، باثبات، غیرقابل تفسیر و قابل فهم برای عموم ۱۰۶- حذف عرف از نظام مالیات ستانی (مطالبه مالیات بر مبنای واقعیات عملکرد) ۱۰۷- کاهش و یا حذف مقررات بخشودگی جرایم مالیاتی ناشی از فعل و یا ترک فعل مالیاتی ۱۰۸- وجود قوانین محکم جهت همکاری و ارایه اطلاعات مالی و غیرمالی سایر سازمانها با امور مالیاتی ۱۰۹- تدوین چارچوب و مفاهیم نظری در مالیات ستانی ۱۱۰- تدوین قوانین برای پرداخت علی الحساب مالیاتی طی سال مالیاتی جهت

کاهش فشار به مودیان مالیاتی در آن واحد (که هم موجب وصول مالیات به موقع با توجه به کاهش ارزش پول همراه می باشد و هم کاهش فشار پرداخت مالیات در زمان آن واحد به مودیان مالیاتی را به همراه دارد). ۱۱۱- تدوین و اعمال نرخ ها و یا معافیت های مالیاتی متفاوت، براساس پایداری و یا تصادفی بودن پایه و منبع مالیاتی (بعنوان مثال اعمال نرخ مالیاتی کمتر درآمد حقوق در مقایسه با منبع ارث و مشابه آن - یا معافیت بیشتر برای حقوق بگیر به نسبت افراد تحت تکفل و...)

۲-۵-۶- پیشران های حوزه آموزش و پژوهش

۱۱۲- سرمایه فکری و انسانی در سازمان ۱۱۳- آموزش پرسنل به تناسب استفاده های جدید از امکانات و نرم افزارهای به روز ۱۱۴- آماده سازی پرسنل با تغییرات روزافزون فن آوری، دانش،... در سازمان جهت همراهی آن ها با سیستم و عدم مقابله با ایده های جدید ۱۱۵- برقراری کارگاه های آموزشی عملی پرسنل بر اساس الگوهای سازمانی و پاسخ خواهی از آنها ۱۱۶- مراکز آموزشی تخصصی (از قبیل دانشکده های قدیم) و آموزش به روز کاربردی ۱۱۷- گسترش سیاست ها و فعالیت های انجمن های حرفه ای مالیاتی- حسابداری- حسابرسی ۱۱۸- گسترش فعالیت ها و سیاست های ارتباط سازمانی با دانشگاه در حوزه مالیاتی (سیاست های وزارت علوم و دانشگاه ها در ارتقاء حوزه مالیاتی) ۱۱۹- افزایش مفاهیم بین رشته ای مالیات و سایر علوم (آمار، ریاضی، کامپیوتر، شبکه عصبی،...) و جذب افراد با استعداد، باهوش، بین رشته ای و ... ۱۲۰- افزایش کتب، مجلات، مقاله ها و پژوهش های مالیاتی، آموزش های دوره ای لازم به منظور ارتقای آگاهی مامورین و مجریان مالیاتی جهت احقاق حقوق مودیان و همچنین سازمان مالیاتی و نیز جلوگیری از هرگونه امکان تفسیر قوانین برای آن ها ۱۲۱- آموزش دوره ای لازم

مامورین مالیاتی در خصوص نحوه ارتباط و برخورد همراه با تکريم ارباب رجوع ۱۲۲- استفاده از نتايج تحقيق و پژوهش‌های پيشين مالیاتی به عنوان ابزارهای مدیریتی سازمان ۱۲۳- انجام پژوهش در خصوص قابلیت اجرای یک قانون و يا مصوبه مالیاتی و سیاست‌های اجرایی، قبل از اجرا در ایران ۱۲۴- مطالعات تطبیقی و استفاده از تجارب کشورهای پیشرفته ۱۲۵- آموزش مامورین مالیاتی با علوم رفتاری، IT، ترفندهای فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی،... ۱۲۶- آموزش مباحث مالیه عمومی مامورین مالیاتی (از قبیل دلایل تخفیف و معافیت مالیاتی و تاثیرات آنها بر تغییر نگرش مامورین مالیاتی) ۱۲۷- برقراری سمینارهای آموزشی و پژوهشی بعد عملی - تجربی در مالیات (نه صرفا دانشگاهی و اکادمیک) ۱۲۸- آموزش های موردکاوی (- CASE STUDY) پرونده‌های مالیاتی به مامورین مالیاتی ۱۲۹- ایجاد انگیزه مامورین مالیاتی به جهت آموزش آنها (مادی- معنوی) ۱۳۰- آسیب‌شناسی و اجرای پژوهش مالیاتی قبل از اجرای یک مصوبه و قانون مالیاتی ۱۳۱- کاربردی و بلندمدت و مستمر بودن دوره‌های آموزشی مامورین مالیاتی ۱۳۲- کاربردی نمودن پژوهش‌های صورت گرفته در موضوعات مالیاتی، نه صرفا اجرای پژوهش.

۲-۵-۷- پیشران‌های حوزه محیط داخلی سازمان

۱۳۳- اجرایی نمودن طرح جامع مالیاتی در خارج از سیستم مالیاتی (جلوگیری از سونگری سازمان - اهداف ملی) ۱۳۴- اجرایی نمودن طرح جامع مالیاتی به طور کامل، نه صرفا بخشی (توجه به ۱۴ بخش (ماژول) های طرح جامع ۱۳۵- نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری ۱۳۶- تغییر نگرش نحوه سنجش عملکرد مامورین مالیاتی (غیر از وصول مالیات) ۱۳۷- نحوه جذب نیروی انسانی (نوع نیاز، شغل مامور مالیاتی، حتی جنسیت و ...) بدون تبعیض و

ضابطه مند (اعمال فیلتر) ۱۳۸- تغییر نوع حسابرسی از نگاه کمیت به کیفیت با روش های نوین حسابرسی (مبتنی بر ریسک و...)، حسابرسی مبتنی بر ریسک (خوداظهاری) بر اساس اعتبارسنجی مودیان مالیاتی ۱۳۹- استانداردسازی حجم فعالیت مامورین مالیاتی براساس منابع مالیاتی، سطح مامورین، و... ۱۴۰- محاسبه بهای تمام شده مالیات وصولی در مقابل میزان وصول منابع مالیاتی (هزینه-منفعت) ۱۴۱- گسترش برون سپاری برخی از خدمات سازمانی (با رعایت ضوابطی از قبیل وظایف حاکمیتی و...) ۱۴۲- تاکید و اهمیت بخشیدن به اخلاق حرفه ای ضمن حفظ منزلت مامورین مالیاتی در سازمان و سلامت مامورین مالیات ۱۴۳- ضرورت انتخاب و انتصاب گزینش بر مبنای شایسته سالاری (نظم بخشیدن به نحوه ارتقا پست سازمانی) ۱۴۴- بکارگیری مدیران متعهد جوان، متخصص، کارآمد در زمینه های مالی ، مالیاتی، اقتصادی در حوزه ی مدیریت ستادی سازمان امور مالیاتی (گردش نخبگان در سطوح بالای مدیریتی) ۱۴۵- ایجاد اتاق فکر به همراه بکارگیری از مشاورین متخصص و ... در صنایع مختلف تولیدی، خدماتی، بازرگانی ، اقتصادی، مقررات بین المللی، مالیاتی، حقوقی و... ۱۴۶- سیستم پرداخت حقوق و مزایا جهت جذب و جلب متخصص ترین نیروها در سازمان با توجه به ضرورت مالیات ۱۴۷- نگرش علمی و مدیریتی واحدهای نظارتی (دادستانی، حراست، بازرسی) و نظم بخشیدن به موازی کاری نهادهای نظارتی ۱۴۸- ایجاد شرایط امکان وصول مالیات قبل از مراحل هیاتهای حل اختلاف مالیات (کاهش روند دادرسی) ۱۴۹- تغییر اجرای ممیز محوری به فرآیند و سیستم محوری و... ۱۵۰- ایجاد اتاق فکر در سازمان امور مالیاتی جهت رصد کردن مسائل و موضوعات روز جامعه.

۳- پیشینه پژوهش:

با بررسی پژوهش‌های انجام شده در ارتباط با موضوع این پژوهش، نشان می‌دهد که در خصوص شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در ایران به طور مستقیم پژوهشی تاکنون انجام نشده است. لیکن مواردی از پژوهش‌های انجام شده در خصوص مالیات و موضوعات مرتبط با آن به شرح زیر اشاره می‌گردد:

۳-۲- پیشینه پژوهش داخلی

دارش و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش ارزیابی پایداری مالیاتی و ریسک مالیاتی آتی شرکت با تاکید بر نوع مالکیت دریافتند که شرکت‌های با نرخ موثر مالیاتی بالاتر پایداری مالی بیشتری دارند.

سپاسی و همکاران (۱۳۹۶) با بررسی موضوعی با عنوان طراحی مدل تاثیر بعد اقتصادی مسوولیت اجتماعی بر اجتناب مالیاتی با استفاده از رویکرد معادلات ساختاری به این نتیجه رسیدند که هرچه مسوولیت اجتماعی شرکت‌ها در بعد اقتصادی بیشتر باشد، شرکت‌ها اجتناب مالیاتی کمتری را در پیش می‌گیرند. بهروان و همکاران (۱۳۹۵) با مطالعه موضوعی با عنوان کنش مالیاتی و عوامل جامعه شناختی موثر بر آن (مطالعه موردی مؤدیان مشمول مالیات بر ارزش افزوده شهر زنجان) به این نتیجه رسیدند که اعتماد به مسئولان سازمان امور مالیاتی و عدالت نظام مالیات بر ارزش افزوده در کنش مالیاتی تأثیر دارد.

موسوی جهرمی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به محاسبه مخارج مالیاتی سیستم ارزش افزوده ایران برای دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۳۸۸ پرداختند. در این مطالعه ضمن شناسایی موارد مربوط به مخارج مالیاتی مشخص شد که سهم مخارج مالیاتی از کل درآمد مالیات بر ارزش افزوده روند کاهشی داشته و به طور متوسط ۶۶ درصد بوده است.

عسکری (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان، کالبد شکافی اصلاح نظام مالیاتی کشور، چالش‌ها، برنامه‌ها

و عملکرد نظام مالیاتی، به این نتایج رسید، اصلاح ساختار اقتصاد کلان کشور از حیث نحوه انجام فعالیت‌های اقتصادی، توسعه فعالیت‌های غیرضروری، رفع محدودیت‌های بودجه‌ای سازمان، تامین نیروی انسانی، اتخاذ تمام تدابیر قانونی، اجرایی و قضایی برای مواجهه با اقتصاد زیرزمینی از اهم برنامه‌های آتی برای توسعه است.

دل انگیزان و خزیر در سال ۱۳۹۱، در تحقیقات خود با موضوع ثرات شوک‌های سیاست مالی بر رشد اقتصادی ایران (۱۳۸۸-۱۳۳۸)، به این نتیجه رسیدند که شوک‌های مثبت و منفی سیاست مالی دولت، تنها در حوزه بودجه‌های عمرانی به صورت کامل دارای اثرات نامتقارن هستند و همچنین شوک‌های منفی اثرات کاهنده و بزرگ‌تری را نسبت به شوک‌های مثبت سیاست مالی بر رشد اقتصادی دارد.

خالقی و نوریان (۱۳۸۸) در تحقیقات خود بهبود سیستم مالیاتی را نیازمند تسهیل فرایندها با کمک پرداخت الکترونیکی مالیات و ساده‌سازی فرایندهای مالیاتی از طریق مکانیزاسیون اداری می‌دانند.

تاری و ستاری (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر مخارج دولت و مالیات‌ها بر رشد اقتصادی کشورهای اوپک با استفاده از روش پانل دیتا پرداختند. نتایج نشان داد که مخارج دولت اثر منفی بر رشد اقتصادی دارد. اما تأثیر مالیات بر رشد اقتصادی معنی دار نیست.

۳-۱- پیشینه پژوهش خارجی

ویلیام و اندرو (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به بررسی اثر تغییرات درآمد مالیاتی بر رشد اقتصادی آمریکا پرداخته‌اند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که ساختار اقتصاد و مؤسسات مالی در صورت تغییر در نرخ مالیات برای دستیابی به رشد اقتصادی دچار اختلال می‌شوند.

باربوتا (۲۰۰۸) عوامل اقتصادی موثر بر مالیات را شامل سطح درآمدها، احتمالات ممیز، ممیزی مالیاتی، نرخ مالیات، مجازات و جریمه‌ها عنوان نمود و عوامل شخصی، هنجارهای اجتماعی و ملی و احساس

غیرمنصفانه بودن را در ردیف عوامل غیراقتصادی عنوان کرد.

آلم (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان عوامل موثر در سازمان امور مالیاتی به موثر بودن عدم تمرکز سیاسی و مالی سازمان اشاره دارد. در سال ۲۰۰۵ نیز در مقاله پژوهشی خود در خصوص اثر مشوق‌های مالیاتی نشان داد که مشوق‌های مالیاتی تاثیر ناچیزی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی دارد.

بیرگنر (۲۰۰۱) در تحقیقات خود برای موضوع سطح فرار مالیاتی در یافته است که ایجاد جو اعتماد بین مودیان مالیاتی و سازمان موجب افزایش مشارکت می گردد.

مارتین و فردمنش (۱۹۹۰) با استفاده از اطلاعات برش عرضی برای ۷۶ کشور نتیجه گرفتند که بین نسبت درآمد مالیاتی به تولید ناخالص ملی از یک طرف و نرخ رشد اقتصادی از طرف دیگر یک رابطه منفی وجود دارد.

ویلیام و اندرو (۲۰۱۴) در مطالعه ای به بررسی اثر تغییرات درآمد مالیاتی بر رشد اقتصادی آمریکا پرداخته اند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که ساختار اقتصاد و مؤسسات مالی در صورت تغییر در نرخ مالیات برای دستیابی به رشد اقتصادی دچار اختلال می شوند.

باربوتا (۲۰۰۸) عوامل اقتصادی موثر بر مالیات را شامل سطح درآمدها، احتمالات ممیز، ممیزی مالیاتی، نرخ مالیات، مجازات و جریمه ها عنوان نمود و عوامل شخصی، هنجارهای اجتماعی و ملی و احساس غیرمنصفانه بودن را در ردیف عوامل غیراقتصادی عنوان کرد.

آلم (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان عوامل موثر در سازمان امور مالیاتی به موثر بودن عدم تمرکز سیاسی و مالی سازمان اشاره دارد. در سال ۲۰۰۵ نیز در مقاله پژوهشی خود در خصوص اثر مشوق‌های مالیاتی نشان

داد که مشوق‌های مالیاتی تاثیر ناچیزی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی دارد.

بیرگنر (۲۰۰۱) در تحقیقات خود برای موضوع سطح فرار مالیاتی در یافته است که ایجاد جو اعتماد بین مودیان مالیاتی و سازمان موجب افزایش مشارکت می گردد.

مارتین و فردمنش (۱۹۹۰) با استفاده از اطلاعات برش عرضی برای ۷۶ کشور نتیجه گرفتند که بین نسبت درآمد مالیاتی به تولید ناخالص ملی از یک طرف و نرخ رشد اقتصادی از طرف دیگر یک رابطه منفی وجود دارد.

۴- سوال‌های پژوهش:

با توجه به هدف پژوهش مبنی بر شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در نظام مالیاتی کشور در ۲۰ سال آینده، سوالات پژوهش به شرح زیر مطرح گردیده است:

۱. پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز موثر بر وضعیت نظام مالیاتی کشور ایران در ۲۰ سال آتی کدامند؟
۲. ضمن بررسی پایداری یا عدم پایداری سیستم، روابط تاثیرگذاری و تاثیرپذیری (بین پیشرانها چگونه است؟

۵- روش شناسی پژوهش

۵-۱- روش پژوهش:

در انجام این پژوهش از منظر رویکرد انجام تحقیق، از دو منطق قیاسی و استقرایی استفاده گردیده است. این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی (تصمیم گرا) بوده و از طرفی از آنجایی که این پژوهش می‌تواند تحقیقات پیشین را توسعه و آن‌ها را تکمیل نماید بعنوان پژوهش توسعه‌ای قلمداد می‌گردد. از آنجایی که در این تحقیق به دنبال اطلاعاتی هستیم که به ما کمک نماید تا موضوع پژوهش را به خوبی شناسایی نماییم، نیازمند یک سری مطالعات اکتشافی بوده‌ایم. لذا این نوع تحقیق از انواع تحقیقات اکتشافی نیز می‌باشد (بنی

۵-۳- روش و ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها

جمع‌آوری اطلاعات اولیه پژوهش با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی و با مراجعه به اسناد و مدارک موجود (اسنادکاوی) و مشاهده عینی مشکلات مالیاتی حال حاضر و چشم انداز آتی، مبنای تحقیق را فراهم نموده و با استفاده از تکنیک‌های آماری و همچنین اطلاعات گردآوری شده در مراحل بعدی از طریق روش‌های پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز، مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته، دلفی‌فازی، و تحلیل ماتریس اثرات متقاطع با نرم‌افزار میک مک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۵-۴- پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته

ابتدا طی تماس تلفنی و همچنین ارتباط از طریق شبکه‌های اجتماعی با خبرگان و نشست‌های تخصصی پانل خبرگان به صورت مصاحبه حضوری (دو نفری، سه نفری، چهارنفری)، موضوع مورد پژوهش را در میان گذاشته و پیش‌ران‌های مؤثر در نظام مالیاتی کشور در حال حاضر و آینده با ایشان مورد بحث و پیش نویس پیش‌ران‌ها تهیه گردید.

جدول ۱: اطلاعات عمومی خبرگان

مدرک تحصیلی		سابقه (سال)						رشته تحصیلی				شغل		
کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵	حسابداری	اقتصاد	مدیریت	استاد دانشگاه	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵	۲۰-۲۵
۲	۱۴	۱۰	۸	۶	۱۰	۲	۲	۳	۵	۱۶	۴	۲۰	۲	۲

خبرگان استفاده می‌شود. در روش دلفی، نظرات خبرگان در قالب اعداد قطعی بیان می‌شود، از آنجایی که افراد خبره از شایستگی‌های ذهنی خود برای بیان نظر استفاده می‌کنند، این نشان دهنده احتمالی بودن عدم قطعیت حاکم بر این شرایط است.

مهد، ۱۳۹۶). از طرفی با توجه به اینکه در این پژوهش ابتدا از طریق تحلیل اکتشافی، مبانی تئوریک آن مشخص و پس از تعیین چارچوب تئوریک (آینده‌پژوهی و مالیات)، برای سنجش معیارهای مربوطه پرسش‌نامه‌ای تهیه و از طریق آن، از دیدگاه خبرگان آگاه شدیم (کیفی) و سپس از طریق روش‌ها و نرم‌افزارهای مربوطه، تجزیه و تحلیل‌های آماری خود را انجام داده‌ایم (کمی)؛ این نوع پژوهش از منظر فرایند اجرا، یک پژوهش آمیخته است (مهربان پور و دیگران، ۱۳۹۸).

۵-۲- جامعه و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل استادان و دانشجویان دکتری حسابداری، مدیریت و خبرگان و مدیران عالی‌رتبه و قانونگذاران امورمالیاتی و متخصصان سایر حوزه‌های تاثیرگذار بر آینده نظام امور مالیاتی کشور می‌باشد. در این تحقیق کیفی، نمونه‌گیری مورد نیاز، نمونه‌گیری نظری با روش گلوله برفی که به منظور انتخاب هدفمند و مناسب نمونه است؛ صورت پذیرفته است. مشاهده یا نمونه تا جایی افزوده شد که دیگر هیچگونه اطلاعات جدیدی به دست نیامد.

۵-۵- دلفی فازی

۵-۵-۱- تکنیک دلفی

تکنیک دلفی یک فرآیند قوی مبتنی بر ساختار ارتباطی گروهی است که در مواردی که دانشی ناکامل و نامطمئن در دسترس باشد با هدف دستیابی به اجماع گروهی در بین

۵-۲- گام‌های روش دلفی فازی

متغیرهای کیفی معمولاً به صورت اعداد فازی مثلثی تعریف می‌شوند. اعداد فازی استفاده شده به جهت کارایی به شکل فازی مثلثی زیر درآمده است:

۱. جمع‌آوری نظرات خبرگان: در این پژوهش از اعداد فازی مثلثی استفاده شده است. در روش فازی،

جدول ۲: اعداد فازی مثلثی طیف لیکرت ۵ درجه

عبارات توصیفی	خیلی مخالفم	مخالفم	خنثی (متوسط)	موافقم	خیلی موافقم
مقادیر فازی	۱	۲	۳	۴	۵
اعداد فازی مثلثی	(۰ و ۰.۲۵ و ۰.۵)	(۰.۲۵ و ۰.۵ و ۰.۷۵)	(۰.۵ و ۰.۷۵ و ۱)	(۰.۷۵ و ۱ و ۱)	(۱ و ۱ و ۱)

منبع: (مارتینز و کانل، ۲۰۱۱)

با یکی از روش‌های وافاسازی (روش مرکز ثقل) اجماع نظر خبرگان حاصل و در نهایت با مقایسه این عدد فازی نهایی با مقدار آستانه، پیش‌ران مورد بحث، تایید یا رد گردیده است.

۲. تایید و غربالگری شاخص‌ها: جهت اقدامات در این مرحله، میانگین هندسی حد‌های پایین، متوسط و بالای اعداد فازی مثلثی هر پیش‌ران را محاسبه نموده تا به اجماع نظری خبرگان در قالب اعداد فازی برسیم. سپس

جدول ۳: فازی زدایی روش مرکز ثقل

فرمول فازی زدایی	میانگین حد پایین	میانگین حد وسط	میانگین حد بالا
$X = (L + 4M + U) / 6$	L	M	U

وسيله نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. با توجه به آزمون انجام شده، میزان ضریب آلفای کرونباخ برای ۱۵۰ پیش‌ران، ۹۵.۴ درصد محاسبه گردیده است که نظر به تعداد سوال‌های پرسش‌نامه و تعداد ۲۶ خبره مرحله دلفی، آلفای کرونباخ، مقدار مناسبی است.

۵-۶- آزمون روایی و پایایی

بررسی روایی پرسش‌نامه معمولاً با شیوه دلفی و یا نظرخواهی از خبرگان و صاحب‌نظران صورت می‌گیرد که در این پژوهش نیز از این طریق صورت پذیرفته است. جهت بررسی پایایی پرسش‌نامه، از روش آلفای کرونباخ به

جدول ۴: نتایج آزمون پایایی - ضریب آلفای کرونباخ

شرح	تعداد	درصد	تعداد پرسش‌ها	آلفای کرونباخ
نمونه‌های مورد آزمون	۲۶	۱۰۰	۱۵۰	۹۵.۴%

یافته‌های محقق

با توجه به نتایج حاصل بر اساس حد آستانه و میانگین فازی، تعداد ۳۷ پیش‌ران به شرح زیر به عنوان پیش‌ران‌های آینده-ساز مورد پذیرش واقع شد.

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- نتایج دلفی فازی

شناسایی و ارزیابی پیش‌ران‌های استراتژیک و آینده‌ساز در نظام مالیاتی ایران با رویکرد آینده پژوهی

جدول ۵: پیش‌ران‌های استراتژیک و آینده ساز نظام مالیاتی (نتایج دلفی فازی)

شماره پیش‌ران	شرح پیش‌ران
۲	سیاست های کلی نظام سیاسی و اقتصادی و الزام حمایت کامل حاکمیتی از بخش مالیات
۲۱	شفافیت اقتصادی و جلوگیری از اقتصاد زیرزمینی و قاچاق کالا به منظور جلوگیری از فرار مالیاتی
۲۶	تصمیمات مجلس در حوزه ی قانون گذاری مالیاتی
۳۸	ایمان و باور و اعتقاد مردم به پرداخت مالیات از نگاه موثر بودن آن در جامعه (روحیه مالیاتی)
۳۹	توجه به عدالت و انصاف در اجرای یکسان قانون نسبت به همه ی افراد در جامعه
۴۱	استفاده مردم از خدمات متقابل با پرداخت مالیات (مجاب مردم از ایجاد رفاه حاکمیت)
۴۲	تحول اساسی در چارچوب حاکمیتی ایران جهت افزایش سرمایه اجتماعی مهم به عنوان اعتماد به دولت (حاکمیت)
۴۶	شاخص های حکمرانی حاکمیت (رضایت از دولت- پاسخگویی- امین- پاکدستی و ..
۴۷	مشخص نمودن آثار پرداختی مالیات در جامعه(شفاف سازی نحوه چگونگی مصرف مالیات وصولی در امور اجتماعی - فرهنگی - اقتصادی - عمرانی - زیربنایی و ...
۵۳	توسعه نرم افزارهای قوی جهت سنجش ریسک مودیان مالیاتی در راستای ریسک محورنمودن حسابرسی مالیاتی در این خصوص
۵۴	ایجاد نرم افزارهای قوی جهت پردازش اطلاعات و تراکنش های بانکی مودیان(فعالیت های مشمول) به جهت دشوار بودن فعالیت تراکنش برای مامورین مالیاتی
۶۰	توسعه ی نرم افزارها و سیستم های حسابرسی هوشمند
۶۳	الزام استفاده از سامانه ها و مکانیزه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مودیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده
۶۵	استاندارد بودن فرآیندهای مالیاتی بر اساس فن آوری اطلاعاتی
۶۶	تقویت اینترنت و سامانه های جدید اطلاعاتی در سازمان مالیاتی
۶۷	ایجاد بستر علم و فن آوری جهت برقراری ارتباط بین سازمان مالیاتی و سایر بخش ها با ضمانت اجرایی
۶۸	ایجاد بستر لازم علم و فن آوری جهت دسترسی مامورین مالیاتی به اطلاعات لازم در تشخیص مالیات
۶۹	نگرش علمی در نظام مدیریت اقتصادی و مالیاتی(مدیریت مالیاتی بر مبنای یک مدیریت علمی)
۷۵	هوشمند سازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی؛ نه مودی محوربودن
۹۱	سر و سامان دادن معافیت های مالیاتی با حجم بسیار بالای حال حاضر
۹۷	رویکرد صحیح و عادلانه در امر داوری امور هیاتهای حل اختلاف مالیاتی
۱۰۴	جلوگیری از صدور بخشنامه های غیرحرفه ای و خلق الساعه، استفاده از نظر کارشناسان مجرب و متخصص در همه زمینه های مرتبط با مالیات
۱۰۸	وجود قوانین محکم جهت همکاری و ارایه اطلاعات مالی و غیرمالی سایر سازمانها با امور مالیاتی
۱۱۲	سرمایه فکری و انسانی در سازمان
۱۱۳	آموزش پرسنل به تناسب استفاده های جدید از امکانات و نرم افزارهای به روز
۱۱۴	آماده سازی پرسنل با تغییرات روزافزون فن آوری، دانش،... در سازمان جهت همراهی آن ها با سیستم و عدم مقابله با ایده های جدید
۱۲۱	آموزش دوره ای لازم مامورین مالیاتی در خصوص نحوه ی ارتباط و برخورد همراه با تکریم ارباب رجوع
۱۲۵	آموزش مامورین مالیاتی با علوم رفتاری، IT، ترفندهای فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی،...
۱۲۸	آموزش های موردکاوی(CASE STUDY) پرونده های مالیاتی به مامورین مالیاتی
۱۲۹	ایجاد انگیزه مامورین مالیاتی به جهت آموزش آن ها (مادی - معنوی)

۱۳۵	نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری
۱۳۷	نحوه جذب نیروی انسانی (نوع نیاز، شغل مامور مالیاتی، حتی جنسیت و ...) بدون تبعیض و ضابطه مند (اعمال فیلتر)
۱۳۹	استانداردسازی حجم فعالیت مامورین مالیاتی براساس منابع مالیاتی، سطح مامورین، و...
۱۴۳	ضرورت انتخاب و انتصاب گزینش بر مبنای شایسته سالاری (نظم بخشیدن به نحوه ارتقا پست سازمانی)
۱۴۴	بکارگیری مدیران متعهد جوان، متخصص، کارآمد در زمینه های مالی، مالیاتی، اقتصادی در حوزه ی مدیریت ستادی سازمان امور مالیاتی (گردش نخبگان در سطوح بالای مدیریتی)
۱۴۶	سیستم پرداخت حقوق و مزایا جهت جذب و جلب متخصص ترین نیروها در سازمان با توجه به ضرورت مالیات
۱۴۷	نگرش علمی و مدیریتی واحدهای نظارتی (دادستانی، حراست، بازرسی) و نظم بخشیدن به موازی کاری نهادهای نظارتی

یافته های محقق

۶-۲- نتایج ماتریس اثرات متقاطع - میک مک

در این مرحله ماتریس اثرات متقاطع ۳۷*۳۷ پیشران های پذیرش شده تهیه و به خبرگان ارسال گردید که ۱۶ اکسل تکمیل شده دریافت شد. خروجی نرم افزار میک مک نشان داد که درجه پرشدگی ماتریس ها بیش از ۹۶ درصد است. در این پژوهش جهت تجمیع دیدگاه خبرگان از معیار مد، که

بهترین روش برای تجمیع دیدگاه خبرگان مطرح شده است، استفاده گردیده است (اصغریور، ۱۳۹۶). این ماتریس براساس شاخص های آماری با ۲ بار چرخش داده ای از مطلوبیت و بهینه شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار شده که حاکی از رویببالای ماتریس اثرات متقاطع و همبستگی بالای پاسخ-های خبرگان آن است.

جدول ۶: تحلیل کلیات داده های ماتریس اثرات متقاطع

شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار (چرخش داده ای)	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	کل	درجه پرشدگی
ارزش	۳۷	۲	۵۱	۶۲۴	۲۲۳	۴۷۱	۱۳۱۸	۹۶.۳۷٪

یافته های محقق

جدول ۷: رویی ماتریس اثرات متقاطع و همبستگی پاسخ های خبرگان

تعداد تکرار	روایی ماتریس اثرات متقاطع	همبستگی
1	۹۴٪	۹۶٪
2	۱۰۰٪	

یافته های محقق

۶-۳- انتخاب پیشران های استراتژیک و کلیدی

موثر بر آینده نظام مالیاتی کشور در ۲۰ سال آتی

با توجه به خروجی نرم افزار میک مک، ۱۵ پیشران تاثیرگذار و تاثیر پذیر اصلی موثر بر نظام مالیاتی کشور در

روشهای مستقیم و غیرمستقیم به عنوان پیشران های استراتژیک و آینده ساز تایید گردیدند. در انتخاب پیشرانهای استراتژیک بر پیشران هایی تاکید می شود که از تاثیرگذاری و نا پایداری بالا برخوردار باشند. بدین منظور از جدول تاثیرگذاری استفاده گردیده است.

جدول ۸: پیشران های استراتژیک و آینده ساز موثر بر نظام مالیاتی کشور

ردیف	شماره	شرح پیشران
۱	۶۹	نگرش علمی در نظام مدیریت اقتصادی و مالیاتی
۲	۱۳۵	نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری
۳	۲	سیاست های کلی نظام سیاسی و اقتصادی و الزام حمایت کامل حاکمیتی از مالیات

شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در نظام مالیاتی ایران
با رویکرد آینده پژوهی

۴	۱۱۲	سرمایه فکری و انسانی در سازمان
۵	۷۵	هوشمند سازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی
۶	۱۲۵	آموزش مامورین مالیاتی با علوم رفتاری، IT، ترندهای فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی...
۷	۱۴۴	بکارگیری مدیران متعهد جوان، متخصص، کارآمد در زمینه های مالی، مالیاتی، اقتصادی در حوزه ی مدیریت ستادی سازمان امور مالیاتی (گردش نخبگان مدیریتی)
۸	۶۵	استاندارد بودن فرآیندهای مالیاتی بر اساس فن آوری اطلاعاتی
۹	۱۴۳	ضرورت انتخاب و انتصاب گزینش بر مبنای شایسته سالاری (نحوه ارتقا پست سازمانی)
۱۰	۱۲۹	ایجاد انگیزه مامورین مالیاتی به جهت آموزش آن ها (مادی - معنوی)
۱۱	۱۳۷	نحوه جذب نیروی انسانی (نوع نیاز، شغل مامور مالیاتی، حتی جنسیت و ...) بدون تبعیض و...
۱۲	۴۶	شاخص های حکمرانی حاکمیت (رضایت از دولت - پاسخگویی - امین - پاکدستی و
۱۳	۶۰	توسعه نرم افزارها و سیستم های حسابرسی هوشمند
۱۴	۱۱۳	آموزش پرسنل به تناسب استفاده های جدید از امکانات و نرم افزارهای به روز
۱۵	۶۳	الزام استفاده از سامانه ها و مکانیزه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مودیان مالیاتی

یافته های محقق

۶-۴- ارزیابی تاثیرگذاری و تاثیرپذیری پیشران های استراتژیک و آینده ساز بر یکدیگر

جدول ۵: رتبه بندی تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم (بالقوه) پیشران ها بر همدیگر به تفکیک تاثیرگذاری و تاثیر پذیری

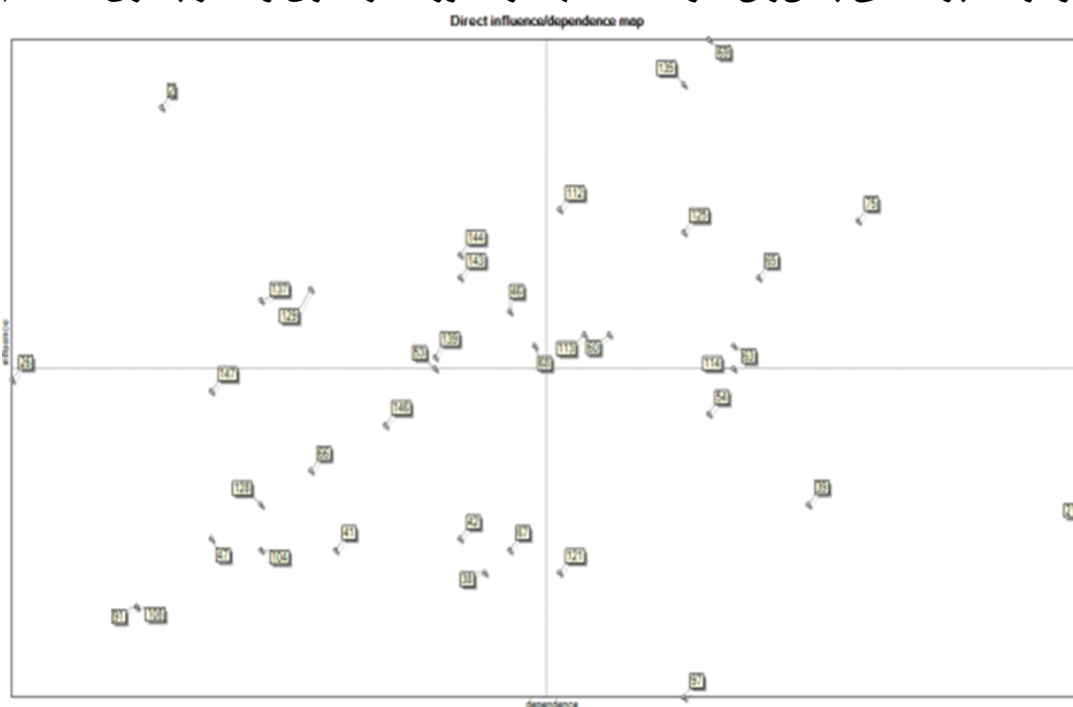
ردیف	اثرات غیرمستقیم (بالقوه)				اثرات مستقیم			
	تاثیر پذیر غیر مستقیم	شماره پیشران	تاثیر گذاری غیر مستقیم	شماره پیشران	تاثیر پذیر مستقیم	شماره پیشران	تاثیر گذاری مستقیم	شماره پیشران
۱	۳۶۱	۲۱	۳۸۹	۶۹	۳۶۶	۲۱	۳۹۴	۶۹
۲	۳۳۱	۷۵	۳۷۳	۱۳۵	۳۳۰	۷۵	۳۷۸	۱۳۵
۳	۳۱۸	۶۵	۳۵۹	۲	۳۲۲	۳۹	۳۷۰	۲
۴	۳۱۶	۳۹	۳۴۴	۱۱۲	۳۱۴	۶۵	۳۳۴	۱۱۲
۵	۳۱۴	۶۳	۳۲۷	۱۲۵	۳۱۰	۶۳	۳۳۰	۷۵
۶	۳۱۰	۵۴	۳۲۴	۱۴۴	۳۱۰	۱۱۴	۳۲۶	۱۲۵
۷	۳۱۰	۱۱۴	۳۲۱	۷۵	۳۰۶	۵۴	۳۱۸	۱۴۴
۸	۳۰۷	۶۹	۳۱۸	۱۴۳	۳۰۶	۶۹	۳۱۰	۶۵
۹	۳۰۳	۱۲۵	۳۱۲	۱۲۹	۳۰۲	۹۷	۳۱۰	۱۴۳
۱۰	۳۰۰	۱۳۵	۳۱۰	۶۵	۳۰۲	۱۲۵	۳۰۶	۱۲۹
۱۱	۳۰۰	۹۷	۳۰۷	۱۳۷	۳۰۲	۱۳۵	۳۰۲	۱۳۷
۱۲	۲۹۴	۶۰	۲۹۵	۱۱۳	۲۸۹	۶۰	۲۹۸	۴۶
۱۳	۲۸۷	۱۱۳	۲۹۲	۶۰	۲۸۵	۱۱۳	۲۹۸	۶۰
۱۴	۲۸۴	۶۸	۲۸۹	۱۱۴	۲۸۱	۱۱۲	۲۹۸	۱۱۳

شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در نظام مالیاتی ایران

با رویکرد آینده پژوهی

رتبه	اثرات مستقیم				اثرات غیرمستقیم (بالقوه)			
	شماره پیشران	تأثیر گذاری مستقیم	شماره پیشران	تأثیر پذیر مستقیم	شماره پیشران	تأثیر گذاری غیر مستقیم	شماره پیشران	تأثیر پذیر غیر مستقیم
۱۵	۶۳	۲۸۵	۱۲۱	۲۸۱	۶۳	۲۸۹	۱۲۱	۲۸۳

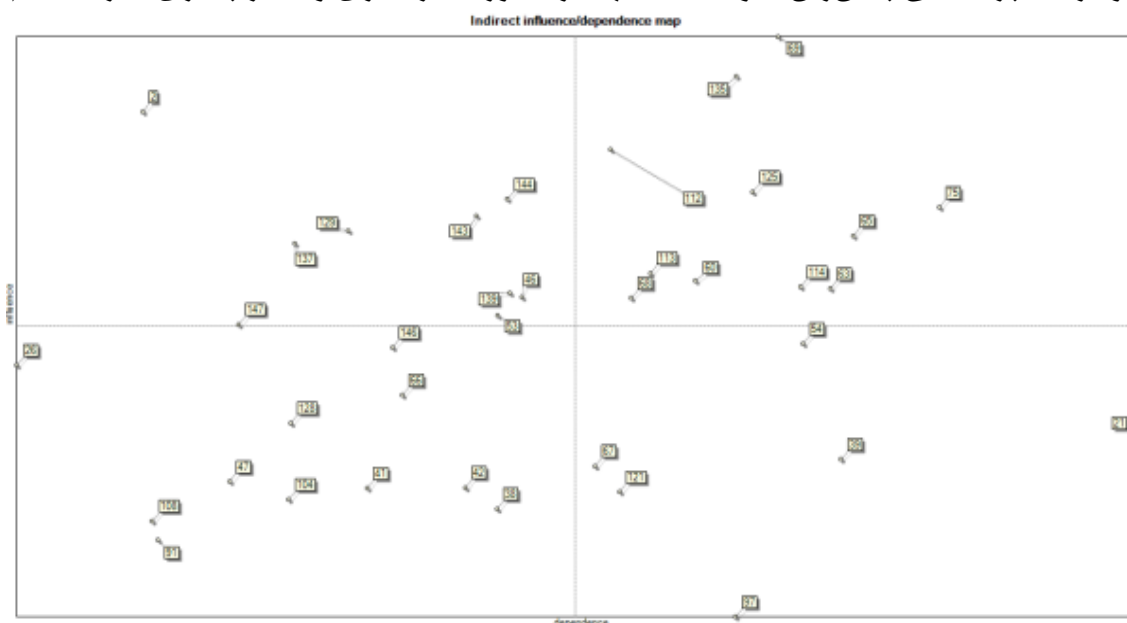
نمودار ۲: پراکندگی پیشران‌ها و جایگاه آنها در محور تأثیر گذاری و تأثیر پذیری مستقیم

سیستم به دلیل بی‌ثباتی پیشران‌ها در آینده است. این موضوع عدم قطعیت بالای سیستم را نشان می‌دهد که در این صورت سناریوهای مختلف را ایجاد می‌نماید و آینده از قابلیت پیش‌بینی ساده خارج می‌گردد.

در این نمودار میزان پراکندگی پیشران‌ها بر اساس تأثیرگذاری و تأثیر پذیری مستقیم ارایه گردید. همانطور که مشاهده می‌شود پیشران‌ها در کل صفحه، پراکندگی دارند و از همه مهم‌تر اینکه اکثر پیشران‌ها بر روی قطر مختصات قابل مشاهده هستند و این موضوع نشان‌دهنده نا پایداری

نمودار ۳: پراکندگی پیشران‌ها و جایگاه آنها در محور تاثیرگذاری و تاثیر پذیری غیرمستقیم

۵-۶- پیشران‌های استراتژیک و آینده ساز

مشترک

۸ پیشران از پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز اعم از تاثیرگذار و تاثیر پذیر مستقیم و غیرمستقیم در سیستم وجود دارد که موضوع دلالت بر نا پایداری سیستم بوده و عدم قطعیت سیستم را افزایش می دهد.

جدول ۶: پیشران‌های استراتژیک مشترک

ردیف	شماره پیشران	رتبه	شرح پیشران
۱	۶۹	۱	نگرش علمی در نظام مدیریت اقتصادی و مالیاتی (بر مبنای یک مدیریت علمی)
۲	۱۳۵	۲	نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری
۳	۷۵	۵	هوشمندسازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی (نه مودی محور بودن)
۴	۱۲۵	۶	آموزش مامورین مالیاتی با علوم رفتاری، IT، ترندهای فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی، ...
۵	۶۵	۸	استاندارد بودن فرآیندهای مالیاتی بر اساس فن آوری اطلاعاتی
۶	۶۰	۱۳	توسعه نرم افزارها و سیستم های حسابرسی هوشمند
۷	۱۱۳	۱۴	آموزش پرسنل به تناسب استفاده های جدید از امکانات و نرم افزارهای به روز
۸	۶۳	۱۵	الزام استفاده از سامانه ها و امکانه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مودیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده

۷- نتیجه گیری و پیشنهادات

بحث و نتیجه گیری

نظام مالیاتی یکی از با اهمیت ترین بخش های اقتصادی کشور است که بیشترین ارتباط را با بخش های کلان اقتصادی کشور دارد. بنابراین هرگونه نقصان در این بخش

شناسایی و ارزیابی پیشرانهای استراتژیک و آینده ساز در نظام مالیاتی ایران با رویکرد آینده پژوهی

بر اقتصاد کشور اثرگذار بوده و با سامان دهی و مدیریت مناسب می تواند زمینه های مثبتی را فراهم آورد. بنابراین لازم است که برنامه ریزی و مدیریت هدفمندی صورت گیرد. نظام مالیاتی کشور با استفاده از روش های نوین آینده پژوهی به دلیل امکان طراحی سناریوهای مختلف و تدوین راهبردهای انعطاف پذیر می تواند راهگشای حل مسائل باشد.

طبق نتایج پژوهش:

الف) ۹ پیشران از پیشران های موثر در نظام مالیاتی را پیشران های دو وجهی (ریسک و شرط) که به طور همزمان دارای دو ویژگی تاثیرگذاری و تاثیرپذیری بالا هستند و هر عملی بر روی این پیشران ها بر روی سایر پیشران ها نیز واکنش و تغییر ایجاد می نماید که عبارتند از: نگرش علمی در نظام مدیریت اقتصادی و مالیاتی (مدیریت مالیاتی بر مبنای یک مدیریت علمی - نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری - آموزش مامورین مالیاتی با علوم رفتاری، IT، ترند های فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی و... - بکارگیری مدیران متعهد جوان، متخصص، کارآمد در زمینه های مالی، مالیاتی، اقتصادی در حوزه مدیریت ستادی سازمان امور مالیاتی (گردش نخبگان در سطوح بالای مدیریتی) - ضرورت انتخاب و انتصاب گزینش بر مبنای شایسته سالاری - نظم بخشیدن به نحوه ارتقا پست سازمانی - سرمایه فکری و انسانی در سازمان - هوشمند سازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی؛ نه مودی محور بودن - استاندارد بودن فرآیندهای مالیاتی بر اساس فن آوری اطلاعاتی - الزام استفاده از سامانه ها و مکانیزه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مودیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده.

ب) همچنین ۳ پیشران از پیشران های موثر در نظام مالیاتی را پیشران های تنظیمی که بسته به شرایط در خصوص چشم اندازها و اهداف، این پیشران ها قابل ارتقاء به پیشرانهای تاثیرگذار و دو وجهی و یا تاثیر پذیر هستند؛ تشکیل می دهند و ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به

بازیگران کلیدی سیستم را دارا هستند. بنابراین این پیشران ها دارای تاثیرات دوگانه بوده و عوامل تاثیر پذیر دارای تاثیرگذاری زیادی نیز هستند که عبارتند از: توسعه نرم افزارها و سیستم های حسابرسی هوشمند - آموزش پرسنل به تناسب استفاده های جدید از امکانات و نرم افزارهای به روز - شاخص های حکمرانی حاکمیت (رضایت از دولت، پاسخگویی، امین، پاکدستی).

ج) همچنین ۳ پیشران از پیشران های موثر در نظام مالیاتی را پیشران های تاثیرگذار تشکیل می دهند که از آن ها پیشران های ورودی هم یاد می شود که عبارتند از: سیاست های کلی نظام سیاسی و اقتصادی و الزام حمایت کامل حاکمیتی از بخش مالیات - نحوه جذب نیروی انسانی (نوع نیاز، شغل مامور مالیاتی، حتی جنسیت و ...) بدون تبعیض و با ضابطه (اعمال فیلتر) - ایجاد انگیزه مامورین مالیاتی به جهت آموزش آن ها (مادی - معنوی).

پیشنهادهای

۱- با توجه به نتایج حاصل از پژوهش بر اساس تحلیل دلفی فازی و ماتریس اثرات متقابل مطابق اجماع نظر خبرگان، نشان داد که پیشران های حوزه علم و فن آوری در اولویت بوده و در حال حاضر تحولات حوزه علم و فن آوری بسیار گسترده و سریع شده است. لذا حوزه فن آوری و اطلاعات به عنوان زیر مجموعه و بخش مهمی از نظام مالیاتی است. بنابراین سازمان امور مالیاتی کشور می بایست ضمن اصلاح ساختار نظام مالیاتی بر مبنای یک نظام مدیریت علمی، و هوشمند سازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن (نه مودی محور بودن)، با توسعه این بخش و طراحی سامانه ها و مکانیزه های درآمدی و فروش به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی جهت تشخیص درآمدهای واقعی مودیان مالیاتی، نظام مالیاتی را به سمت سیستم مالیات ستانی بر مبنای هوشمند سازی سوق و کارها را با رایانه و فن آوری های نوین اجرا نماید.

۱. پیشران های حوزه آموزش و پژوهش در اولویت بعدی بوده و سازمان امور مالیاتی کشور می بایست ضمن حفظ سرمایه فکری و انسانی در سازمان، با ایجاد انگیزه

اقتصادی و الزام حمایت کامل حاکمیتی از بخش مالیات است.

۴. پیش‌ران‌های حوزه فرهنگی - اجتماعی در اولویت بعدی است که مهم‌ترین پیش‌ران در این حوزه، با توجه به اجماع نظر خبرگان، شاخص‌های حکمرانی حاکمیت (رضایت از دولت - پاسخگویی - امین - پاکدستی و...) است. لذا حاکمیت می‌بایست این شاخص‌ها را در جامعه تامین نماید.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

- طراحی سیستم‌های حساسی مالیاتی هوشمند.
- آرایه مدل هوشمندسازی نظام مالیاتی بر مبنای داده محور بودن نظام مالیاتی.
- طراحی الگوی فرآیندهای مالیاتی - با رویکرد فن‌آوری اطلاعاتی.
- شناسایی پیش‌ران‌های آینده ساز در بخش مالیات بر ارزش افزوده.
- بررسی ضرورت مهارت‌های علوم رفتاری، IT، و بین رشته ای در سازمان امور مالیاتی.
- اجرای آینده‌پژوهی نظام مالیاتی کشور با سایر روش‌های آینده‌پژوهی.

مامورین مالیاتی در جهت آموزش آن‌ها (مادی - معنوی) و آموزش پرسنل به تناسب استفاده‌های جدید از امکانات و نرم‌افزارهای به روز، مهارت‌های علوم رفتاری، IT، مقابله با ترفندهای فرار مالیاتی، مبارزه با پولشویی،... را به مامورین مالیاتی آموزش نماید.

۲. پیش‌ران‌های حوزه محیط داخلی سازمان امور مالیاتی کشور در اولویت بعدی است و سازمان امور مالیاتی کشور می‌بایست با جذب نیروی انسانی (نوع نیاز، شغل مامور مالیاتی، حتی جنسیت و ...) بدون تبعیض و ضابطه مند (اعمال فیلتر) با نگرش نیروی انسانی با دانش و جایگاه تخصص محوری و رعایت انتخاب و انتصاب گزینش بر مبنای شایسته‌سالاری (نظم بخشیدن به نحوه ارتقا پست سازمانی)، مدیران متعهد جوان، متخصص، کارآمد در زمینه های مالی، مالیاتی، اقتصادی را در حوزه مدیریت ستادی سازمان امور مالیاتی (گردش‌نخبگان در سطوح بالای مدیریتی) بکار بگیرد.

۳. پیش‌ران‌های حوزه اقتصادی و سیاسی در اولویت بعدی است که مهم‌ترین پیش‌ران در این حوزه با توجه به اجماع نظر خبرگان، سیاست‌های کلی نظام سیاسی و

فهرست منابع

۱. بنی مهد، بهمن، عربی، مهدی و حسن پور، شیوا (۱۳۹۶). پژوهش‌های تجربی و روش شناسی در حسابداری، تهران، انتشارات ترمه.
۲. پورزمانی، زهرا، شمسی جامخانه، ابوالقاسم (۱۳۸۸). بررسی دلایل اختلاف بین درآمد مشمول مالیات ابرازی شرکتهای بازرگانی و درآمد مشمول مالیات تشخیصی توسط واحدهای مالیاتی (مطالعه موردی اداره کل امور مالیاتی غرب تهران)، فصلنامه پژوهشنامه مالیات، شماره ۵۳، ص ۹-۲۶.
۳. جعفری صمیمی، احمد (۱۳۹۰). اقتصاد بخش عمومی (۱)، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.
۴. حبیبی، آرش و همکاران (۲۰۱۵). آموزش تکنیک دلفی فازی برای پیش بینی و غربالگری شاخص‌ها.
۵. دیانتی دیلمی، زهرا (۱۳۹۶). روش تحقیق در حسابداری (راهنمای عملی برای نگارش پایان نامه و مقاله)، تهران، انتشارات عدالت نوین.
۶. روحانی، آرش، آجرلو، سعید. (۱۳۹۴). آموزش نرم افزار MICMAC: قابل استفاده در پروژه‌های سناریونویسی - آینده پژوهی، تهران، انتشارات نشر آریا.
۷. سعیدی، پرویز، عبدالکریم کلامی (۱۳۸۸). تأثیر تغییر قانون مالیات بر درآمد شرکت‌ها بر سرمایه‌گذاری شرکت‌های تولیدی، مجله مدیریت صنعتی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنجند، شماره ۷.
۸. گرای نژاد، غلامرضا، چپر دار، الهه (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر درآمدهای مالیاتی در ایران، فصلنامه اقتصاد مالی، دانشکده اقتصاد و حسابداری واحد تهران مرکزی، ش ۲۰، ص ۹۲-۶۹.
۹. مهران، ساسان، سیدی، جلال (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی و اختلاف مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۴.
۱۰. مهربان پور، محمدرضا، مصطفایی، علی و مصطفایی، جعفر (۱۳۹۸). روش‌های پژوهش کیفی در حسابداری، حسابرسی و مالی، تهران، دانشگاه تهران، موسسه انتشارات دانشگاه تهران.
11. Ansal. Hacer; Yildirim. Nihan (2005). Challenges of Foresight Activities for New Comers. Istanbul, Turkey.
12. Bell, W. (2003). Foundations of Futures Studies: History, Purposes, and Knowledge, Transaction Publishers.
13. Bojadziev, George; Bojadziev, Maria. (2007), Fuzzy Logic for Business, Finance, and Management, Advances in British Columbia Institute of Technology, Canada, 2nd Edition.
14. Edward Comis (2004). "Futuring: The exploration of the future".
15. Inayatullah, S. (2005) Questioning the Future: Methods and Tools for Organizational and Societal Transformation, Tamsui and Taipei, Tamkang University.
16. Foresight Methodologies; UNIDO; 2004
17. Godet, M. and P. Durance (2011). Strategic Foresight for Corporate and Regional Development, Dunod and Unesco.
18. Gordon, T. J. (2012). Cross-Impact Analysis, in "Futures Research Methodology Version 3.0", The Millennium Project.

19. Popper, R. (2008). "How Are Foresight Methods Selected?", *Foresight* 10(6).
20. Powell C. The Delphi technique: myths and realities. *J Adv Nurs* 2003 Feb; 41(4): 376-82.
21. Torres, N. and C. Olaya (2010). *Tackling the Mess: System Conceptualization Through Cross-Impact Analysis, Systems Modelbook*.
22. Tzeng, G.-H., Teng, J.-Y. (1993) *Transportation investment project selection with fuzzy Multiobjectives*. *Transp. Plann. Technol.* 17(2), 91–112.
23. Unido. (2005). "Foresight Methodologist".
24. Wendell Bell. (2003). "Futures studies".

Identify and evaluate strategic and future drivers in the country's tax system

Abstract

Background: Due to the growth of changes and increasing changes in the world, without considering environmental factors such as political, cultural, social and legal factors, etc., achieving high organizational goals in the country's tax affairs organization will be difficult. **Objective:** To identify and evaluate strategic and future-making drivers in the country's tax system. **Methods:** This research was conducted using futures research method using Delphi-fuzzy technique and interaction analysis, environmental scanning and interviews with tax experts. The research method used is descriptive-analytical in nature and based on a mixed method (a combination of quantitative and qualitative) from a methodological point of view. After identifying the first 150 drivers in the fuzzy Delphi question, interview, and questionnaire stages, all identified drivers were analyzed based on the triangular fuzzy mean to finalize and evaluate the strategic and future-making drivers. In order to integrate the interactions between the drivers, Mick Mac software, which is one of the tools of "strategic foresight", has been used. **Results:** According to the output of Mick Mack software, the system studied in this study is unstable and the dispersion of the drivers is in the diameter of the coordinate plane. 15 Early propulsion as strategic and futuristic propulsion have dual effects and influential factors also have a great impact. **Conclusion:** The most effective and futuristic drivers are related to the fields of science and technology, education and research and the structure of the internal environment of the organization, respectively.

Key words: Futures Studies, Tax, Fuzzy Delphi, cross-impact analysis, Mic Mac